

30
ANYS

quaderns

CAPELLANS OBRERS

Compromís de l'Església amb el món obrer

CAPELLANS OBRERS
COMPROMÍS DE L'ESGLÉSIA
AMB EL MÓN OBRER

Jaume Botey

INTRODUCCIÓ	3
1. ORÍGENS I EVOLUCIÓ	4
1.1. Dues maneres d'entendre l'església i l'evangelització	4
1.2. Una nova forma de vida sacerdotal	5
1.3. Tensions i prohibició	6
1.4. El concili i la rehabilitació	8
1.5. Trenta anys després	9
1.6. Els CO a Catalunya i a l'Estat espanyol	10
2. ESPIRITUALITAT	12
2.1. Ser obrer	14
2.2. Ser capellà	17
2.3. Ser contemplatiu	19
2.4. Viure el Regne	22
2.5. Viure l'Església	24
2.6. Viure feliç	27
BIBLIOGRAFIA	29
QÜESTIONS PER A LA REFLEXIÓ	30

En record d'Antonio Andrés, Cisco Vinyes, Enrique Gil, Ferran Bonnin, Josep M. Borri, Rafael Casanova, Vicente Martínez, capellans obrers de Catalunya, València i Mallorca, amics que ens han deixat per sempre.

Jaume Botey és llicenciat en Teologia. Doctor en Antropologia i professor d'Història a la Universitat Autònoma de Barcelona. Membre de l'equip de Cristianisme i Justícia.

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
**Departament de Benestar Social
i Família**

INTERNET: www.cristianismeijusticia.net • Dibuix de la portada: Roger Torres • Imprès en paper i cartolina ecològics • Edita CRISTIANISME I JUSTÍCIA • Roger de Llúria, 13 - 08010 Barcelona • tel: 93 317 23 38 • fax: 93 317 10 94 • info@fespinal.com • Imprimeix: Edicions Rondas S.L. • ISSN: 0214-6495 • ISBN: 84-9730-272-9 • Dipòsit legal: B-20.496-2011 • Setembre 2011.

La Fundació Lluís Espinal li comunica que les seves dades procedeixen del nostre arxiu històric pertanyent al nostre fitxer de nom BDGACIJ inscrit amb el codi 2061280639. Per exercitar els drets d'accés, rectificació cancel·lació i oposició poden dirigir-se al carrer Roger de Llúria, 13 de Barcelona.

INTRODUCCIÓ

El moviment de Capellans Obrers (CO) ha sigut una de les experiències més importants i originals de l'Església de s. xx. Un fet d'aquesta envergadura, que per la duresa inherent a la vida laboral, per la pobresa i per l'anonimat volguts o per les desconfiances que immediatament va suscitar en la jerarquia, comprometia a fons els capellans que van escollir aquest camí, només podia ser fruit d'una profunda vivència espiritual de l'evangeli.

És també un dels capítols més bonics de la història de l'espiritualitat cristiana. El moviment ha sigut objecte d'innombrables estudis des de la sociologia, la teologia i la política i, fins i tot, ha servit d'argument a alguna novel·la. Aquest quadern vol centrar-se en l'espiritualitat. Per sort disposem d'un material valuós i de primera mà, les "Memòries" de les Trobades anuals de CO dels països catalans des de 1978. El present escrit només podrà ser, però, un esbós, una descripció molt fragmentària. És evident la necessitat d'un estudi més aprofundit que, superant la descripció dels fets històrics i l'espontaneïtat i immediatesa dels testimonis, intenti anar més enllà a fi que aquesta espiritualitat d'encarnació pugui trobar noves formes en el futur.

Perquè no es tracta de la crònica d'un passat o present heroics sinó d'extreure'n allò que té de vàlidesa universal, que tingui capacitat de concretar-se en el futur i en altres situacions o contextos culturals. Avui, però, la necessitat de comprendre'n el sentit real encara ens obliga a situar-la en el marc històric en el qual s'ha donat. Per això aquestes pàgines comencen amb una breu descripció de l'origen i evolució del moviment.

1. ORÍGENS I EVOLUCIÓ

Després de la II Guerra Mundial es fa evident en els països de l'Europa Central l'imparable procés de descristianització, especialment de la classe obrera. Cardijn i la JOC havien donat un toc d'alerta. D'altra banda, surava en l'ambient el testimoni dels capellans mobilitzats durant la guerra, convivint a les trinxeres en igualtat de condicions que la tropa, sense que l'estat clerical els privés de ser deportats a camps de concentració on alguns van morir-hi.

Sobre aquest procés de descristianització va fer especial impacte el llibre d'Henri Godin i Yvan Daniel, que atribuïa a França el qualificatiu de “país de missió”, reservat fins aleshores a les colònies. Era necessari un replantejament de l'evangelització i els seus procediments des de la seva arrel. Per preparar aquesta reflexió, el 1944 el cardenal Suhard funda un centre de formació sacerdotal “La Missió de París”. El moviment aviat es va estendre a d'altres països, com Itàlia o Holanda, per la consciència que Europa sencera, no so-

lament França o Bèlgica, era ja terra de missió.

1.1. Dues maneres d'entendre l'Església i l'evangelització

Evangelitzar és anunciar l'evangeli, però com? Constatat el fracàs de l'evangelització a través de les formes tradicionals (la parròquia i les seves estructures), els CO proposen un nou camí. El model no és tant l'Església que intenta obrir-se i oferir-se al món a fi que la gent hi entri, sinó l'Església que s'es-

força per entrar al món. Són dues concepcions d'evangelització diferents tant per la pràctica pastoral com per la teologia que les sustenta. Era una fórmula fins aleshores desconeguda, ja que no es tractava de servir la societat des d'institucions pròpies (parròquies, col·legis, hospitals...) sinó d'estar enmig de la societat sense la protecció de l'estatus clerical: estar "amb la gent", no de qualsevol manera, sinó "viure com" la gent, a fi que "l'estar" acabi convertint-se en "ser com" la gent.

L'opció per la fàbrica i el treball manual són la conseqüència d'aquesta manera de voler estar presents en el món, fonamentada no en la paraula sinó en la presència. La motivació és òbviament eclesial i parteix d'una vivència espiritual, fruit de veure que la Bona Nova no arribava als pobres. Això causa en els CO un profund canvi espiritual en la manera de pensar i acostar-se a Jesús. Pels CO, la decisió de ser obrer i voler guanyar-se un sou amb el seu treball no és fruit una necessitat econòmica sinó l'única manera d'estar en contacte amb la classe obrera. Per això mateix no acceptaven la definició de "capellans en el treball", sinó que s'estimaven més la de "capellans obrers", en tots els sentits, inclosos evidentment el treball.

Per a uns, el procés d'encarnació significava voler caminar cap als pobres, ser pobre i amb la sola presència donar testimoni, a l'estil de Carles de Foucauld. Per a altres significava, a més, participar activament en el moviment obrer i les seves lluites, assumint responsabilitats sindicals si calia. És el que es va anomenar "compromís temporal". Un cop més la pregunta era què

volia dir la paraula "encarnació". La jerarquia veia perillós el sentit que els CO donaven al compromís temporal. En la línia de la Doctrina Social, serien acusats d'alimentar la lluita de classes i d'aproximació al comunisme.

1.2. Una nova forma de vida sacerdotal

L'acceptació de "Església en estat de missió" imposava repensar les relacions entre sacerdot i missió. Des de Trento el perfil del sacerdot era el "d'home sagrat", "separat" dels altres homes, "*alter Christus*", "mediador de Déu". La doctrina dels últims papes, Pius X, XI i XII, ho havia accentuat encara més. Roma veu en el ministeri que els CO proposen una mena de "sacerdoti disminuït" o, encara pitjor, un atemptat contra la transcendència del sacerdoti.

Els CO proposen una nova manera de presència evangèlica des del silenci i el testimoni. Al centre de la seva espiritualitat hi ha, simplement, el seguiment de Jesús (Mt 16,24) com a resultat d'una manera dinàmica i viva d'entendre la fidelitat. El cardenal Suhard definia així aquesta forma d'apostolat: «Ser apòstol vol dir estar al costat de la persona humana i del seu món, i mirar de penetrar de valors cristians tot allò avui tan lluny de l'evangeli».

Les grans normes, la litúrgia solemne a l'altar, la pregària, es van haver d'anar adaptant als condicionants de la seva vida quotidiana: les misses domèstiques al menjador de casa, el model de pregària més concreta i lligada a la vida als barris i a la convivència amb la gent al carrer. Ho portava el mateix procés

d'encarnació. És cert també que el cansament, la solitud, l'ambient i un context de major llibertat van provocar l'abandonament d'alguns.

1.3 Tensions i prohibició

El Vaticà ho mirava amb inquietud. La raó era la necessitat de preservar la identitat del ministeri sacerdotal i la preocupació per la vida espiritual dels CO: «Roma ha de tenir cura de l'ànima dels sacerdots, que a les fàbriques corre perill». En el fons, preocupa mantenir determinada concepció del sacerdot: no es pot sacrificar la concepció tradicional del sacerdot a l'evangelització de la classe obrera. El treball a la fàbrica deixa exposats els sacerdots a determinats ambients, i a més, el contacte directe amb les lluites obreres alimentava desconfiances i sospites de contaminació marxista. La part més sensible de l'episcopat francès s'adonava de la impossibilitat d'evangelitzar des de les posicions tradicionals i no comprenien la necessitat de sacrificar aquest tipus d'experiències pioneres. Aviat comencen a circular les exigències de Roma, que equivalen de fet a una prohibició:

- a) No al treball a temps complet, màxim tres hores diàries.
- b) No al treball a les grans empreses.
- c) No al compromís temporal, a participar en lluites obreres, a afiliar-se al sindicat i acceptar-ne responsabilitats.

El procés fins arribar a la prohibició fou relativament ràpid: els cardenals Liénart, Feltin i Gerlier, bisbes de Lille, París i Lió, decideixen portar la seva inquietud a Roma i, el 5 de novembre del

1953, són rebuts pel cardenal Ottaviani i immediatament per Pius XII. El papa els comunica la incompatibilitat de l'estat sacerdotal amb el treball manual: «La vida d'un sacerdot és el bé més preciós de l'Església. I aquesta no es pot confondre amb la vida d'un obrer. Perquè és una vida de pregària, d'ensenyament i de culte, inconciliables amb el treball manual. Un sacerdot que passa la major part del seu temps en el treball manual no pot exercir la forma superior de sacerdoti sinó d'una manera anormal. No és possible seguir exposant els capellans a aquests riscos». (Pius XII, text sencer a Vinatier, *Le Cardinal Liénart et la mission de France*. Paris, Le Centurion 1978).

Aquells bisbes ho van haver d'acceptar sense entendre-ho. Amb la voluntat de generar acords, el 19 de gener de 1954 van comunicar el seu suport al col·lectiu de CO però alhora els demanaven acceptar les normes del Vaticà: només tres hores diàries de treball, a empreses petites i no a la sindicació: «La vostra fe us portarà a la obediència. Vosaltres creieu que Crist va instituir l'Església i que ha confiat la seva direcció als apòstols i als seus successors. Ara us trobeu davant l'alternativa entre la fe en vosaltres mateixos o la fe en Jesús. En realitat és un problema de fe. [...] Alguns de vosaltres creieu que el papa i els bisbes s'equivoquen. Només podem dir-vos: obeïu. Ningú s'equivoqua obeint».

Els afectats veuen en l'enduriment del Vaticà la confirmació de la seva crítica a una Església allunyada del món obrer, immobilitzada per la por al comunisme. Des d'una tristesa i angoixa

infinites, el 2 de febrer de 1954 publiquen un comunicat a tots els diaris de França amb setanta-tres signatures: «Les autoritats religioses han imposat als CO unes condicions que els obliguen de fet a abandonar la vida obrera i a prescindir de les lluites que portaven amb els seus companys. Nosaltres creiem que la nostra vida d'obers no és obstacle ni per a la fidelitat a la fe ni per al nostre sacerdoci. La sola existència dels CO ha pertorbat els ambients acostumats a posar la religió al servei dels propis interessos». La jerarquia objecta que el llenguatge de la carta fa olor de terminologia marxista, però un dels signants respon que efectivament la distància entre els dos mons és gran perquè els CO han assumit, sense ni adonar-se'n, el llenguatge dels obrers.

Finalment, l'1 de març de 1954 arriba la temuda notificació de prohibició firmada pel cardenal Pizzardo, secretari del Sant Ofici: a partir del dia 10 els CO deixaran d'existir, els qui desitgin continuar hauran de sotmetre's a les tres condicions. Pocs dies abans, els 20 i 21 de febrer, en una dramàtica assemblea el col·lectiu de França, el més nombrós, demana que cada un es pronuncii sobre el dilema «obeir les directrius de Roma o continuar en el treball amb l'excomunió». De 95 presents, 42 accepten la submissió, 40 continuaran el treball i 13 de moment no es defineixen, però de fet continuaran en el treball. En un llarg comunicat dirigit als bisbes diuen, entre altres coses: «Som refusats pel poder establert per la nostra identificació i participació en la lluita obrera, i perquè l'Església i la majoria dels seus membres defensen un règim, el capitalisme,

contra el qual lluitem per injust i opressor. L'Església li dona suport, ja que hi està subjecta a fi de mantenir les seves institucions i fins i tot les seves obres de caritat». Els religiosos, dominics, jesuïtes i franciscans, majoritàriament acceptaren la decisió de Roma. Alguns buscaran noves formes de treball a l'agricultura, a l'artesanat... com Mons. Ancel, l'únic bisbe obrer.

Els capellans obrers de la Missió de París es declararen majoritàriament insumisos, tot i que la majoria d'ells van seguir vivint com abans, en celibat i en pobresa. La seva vida és un dolorós testimoni de la fractura entre Església i món modern. L'Església es tanca davant d'ells i els condemna al silenci i l'oblit més absoluts sense reconèixer el seu camí. Cap d'ells, ni després del Vaticà II quan els capellans obrers van tornar a ser autoritzats, va poder reprendre el ministeri sacerdotal. El silenci ha caracteritzat el seu testimoni: el silenci de la jerarquia, que és el que els causà més patiment, però també el silenci del món, al qual han sigut fidels. Silenci tant de la societat com dels mitjans de comunicació. Des de l'1 de març de 1954, cap més diari va parlar d'ells, ni els que abans els havien donat suport, com *Le Monde*. Alhora es van prendre mesures contra els tres provincials dominics de França i contra els pares Congar, Chénu, Féret i Boisselot, que els havien donat suport.

Tot semblava perdut. Molts d'ells, tant els que havien acceptat com els que no, van sentir-se maltractats per aquella Església que estimaven però que no els havia sabut tractar com una mare. Heus aquí un testimoni: «El lloc en què tre-

ballo és a punt de tancar. El 10 de març la meua funció s'haurà acabat. El meu acte d'obediència a l'Església de Crist serà no tornar a tenir el treball com a lloc del meu ministeri sacerdotal. No vull ara recordar a la jerarquia allò que hem dit ja tantes vegades sobre l'allunyament de milions de persones de Déu i que gràcies a la nostra missió havien començat a sentir a la vora. Roma ha decidit que això s'acabés. Més enllà de tantes coses que segurament uns i altres hem fet malament, demà el drama d'aquella separació continuarà existint i pesant a la consciència de milions de cristians».

La prohibició no podia fer oblidar la fractura entre Església i món obrer i sorgeixen senyals que demostren que la cosa s'havia resolt malament, que la ferida no estava tancada. El sector més sensible de la jerarquia és conscient de la gravetat del que ha passat i immediatament parlen de la necessitat de «continuar l'experiència d'una altra manera». Només un mes després de la prohibició, els bisbes francesos publiquen un «directori pastoral en matèria social», on accepten algunes de les propostes dels CO: necessària renovació teològica i litúrgica de la vida parroquial, necessitat de trobar noves formes del ministeri sacerdotal, tot i que «haurà de ser sempre respectuós amb la manera de ser tradicional del sacerdoti. No s'acceptaran nous camins...». El 15 d'agost, Pius XII autoritza la reobertura del seminari de la Missió de França. El cardenal Feltin, de París, permet el retorn al treball amb l'horari complet als que s'havien sotmès però no a les grans fàbriques. A l'octubre es funda la Missió

Obrera sota la responsabilitat de l'abbé Frossard.

D'altra banda, el qüestionament del ministeri sacerdotal en el camp laboral obrí la porta a altres qüestionaments amb relació al treball, la política o el celibat, però el problema dels CO era senzillament la inserció en el món del treball. La confusió entre les dues problemàtiques va produir molts malentesos.

1.4. El concili i la rehabilitació

L'elecció al 1958 de Giuseppe Roncalli, Joan XXIII, despertà noves esperances. Havia estat nunci a París des de 1944 fins al 1953, poc abans de la prohibició, i per tant havia viscut el conflicte des de dins i en els moments de major ebullició. El seu origen humil i d'home de poble, la seva actitud de pastor i l'amistat amb les figures més significatives de l'episcopat francès el predisposaven a favor, però probablement la seva concepció tradicional del sacerdoti el portava a compartir les pors del Sant Ofici. Poc temps després d'elegit, el 1959, el cardenal Feltin li planteja novament el tema, però rep per escrit la mateixa resposta del Cardenal Pizzardo: “no”. I Roma volia que ara el “no” fos un “no” definitiu.

Però al Concili es torna a plantejar. Joan XXIII havia donat esperances que el problema del CO es resoldria des del Concili. I així fou. Pau VI, que sempre havia tingut molta simpatia per aquest model d'evangelització, fa pública l'autorització el 23 d'octubre de 1965. Ho anuncien els bisbes francesos: «L'episcopat francès, amb l'autorització de la

Santa Seu, es proposa permetre que un petit nombre de sacerdots es dediqui al treball a temps complet a les fàbriques». Assenyalava que «La missió que es confia als sacerdots al treball serà considerada com essencialment sacerdotal, destinada a l'anunci de l'evangeli». Els sacerdots al treball podran inscriure's al sindicat, però no podran tenir càrrecs sindicals. L'expressió ja no serà "sacerdots obrers" sinó "sacerdots al món del treball".

Conseqüència d'això va ser que el 7 de desembre de 1965 el Concili aprovà el Decret sobre el ministeri i vida dels sacerdots, on es diu (n. 8): «Tots els preveres són enviats a col·laborar en aquesta obra (evangelització), ja exercint el ministeri parroquial o interparroquial, ja lliurant-se a la investigació o a l'ensenyament, ja treballant en feines manuals, participant, amb la deguda aprovació de l'Ordinari, de la condició dels mateixos obrers allà on això sembli convenient».

1.5. Trenta anys després

Trenta anys després, a França eren més de cinc-cents, a Itàlia, Espanya i Bèlgica, més de cent a cada país, i altres a Alemanya, a Suïssa o a Portugal. En algunes diòcesis es va donar als candidats una formació específica en forma de seminaris, pels qui estiguessin interessats en l'opció pel món obrer. Les vocacions responien als mateixos objectius de la Missió Obrera i, adaptades al context europeu, trobaven inspiració en els postulats de la Teologia de l'Alliberament i la Conferència de Medellín (1968). Europa vivia un moment d'eufòria pel creixement econòmic, però era també el

moment de la guerra freda i dels recels contra el comunisme. Els CO van patir per partida doble, per part de la jerarquia i per part dels empresaris, sobretot els de les grans empreses, com la Renault, a París, o la Fiat, a Torí.

L'esperit de pobresa, el contacte amb l'obrer, la humil vida domèstica i la pregària viscuda en petita comunitat és l'humus espiritual que tots diuen respirar com a model de vida i de fidelitat a l'evangeli. Comencen unes petites trobades de germanor, fins que l'any 1988 convoquen la primera trobada europea. Des d'aleshores s'han trobat cada any al voltant de la Pentecosta. La Pomeraye, Basilea, Barcelona, Setúbal, Waterloo o Estrasburg han estat algunes de les ciutats on s'han celebrat les reunions. Trobar-se ha facilitat el coneixement mutu, la fraternitat, ha ajudat a vèncer l'aïllament, etc., però sobretot ha facilitat la construcció des de l'evangeli d'un pensament comú davant d'un món tan ràpidament canviant i d'una jerarquia que els tolera, però que va en direcció contrària. Ells, des de l'anonimat, des de molt arran de terra, han viscut una vida fonament arrelada en el missatge de Jesús.

Poc temps després del 1954, un grup dels insubmisos començà a trobar-se de manera informal però regular. A la trobada anual de CO de França de 1991, trenta set anys després, van ser convidats a expressar el seu itinerari de silenci. Considero interessant transcriure una part de les seves reflexions, perquè probablement poden ser compartides per altres amb experiències d'exili semblants: «Durant aquests llargs anys, més de trenta-set, alguns de nosaltres ens

hem anat trobant per posar en comú allò que per a cadascú era essencial. Constatarem que després de 37 anys sense missió, la nostra perspectiva és una altra, també nosaltres som uns altres. El nostre camí ha sigut més espiritual que missioner [...] i, en aquest camí espiritual, per a nosaltres Jesús segueix essent, amb tota la seva força de silenci i acollida, el camí, la veritat i la vida. Què queda d'aquell somni de transmetre el missatge de Jesús a la classe obrera, mediatitzat per una institució anacrònica i un dogmatisme tancat? Per nosaltres queda, sobretot, l'immens enriquiment que va resultar de la trobada entre el cristianisme i la cultura obrera, suposadament *atea*. Els que vam viure els primers passos d'aquesta trobada, entre riscos i perills, vam poder gaudir de les promeses, llibertat i gratuïtat de l'evangeli. Vam viure l'evangeli, i encara el vivim ara, com a llavor que en la seva capacitat espiritual d'acollida pot absorbir, desfent-se, les substàncies espirituals que li ofereix, com un humus, l'actual context humà.» (intervenció d'un capellà obrer “insubmís” a la trobada Internacional de Pastoral Obrera de 1991).

Un dels insubmisos, Henri Perrin, abans de morir (25 d'octubre del 1954), havia escrit: «Més enllà del que ha passat queda el problema de fons. La participació a la vida obrera m'ha fet adonar de l'abisme que separa el cristianisme del món del s. xx. És una fossa massa ampla i profunda per poder creure que qualsevol iniciativa o nova institució la podrà omplir. És imprescindible un treball de fons, que serà fosc, lent, sovint de mort i sofriment en el qual, com en

els escacs, perdre peces serà necessari per guanyar lentament la partida. Seran temptatives que permetran que els rostres avui ocults es puguin manifestar. Això, que per alguns semblarà un joc d'escacs, a mi em sembla el primer pas, inevitable, d'un camí que cal caminar a fi que Església i món del s. xx puguin trobar-se. Un amic em deia que les pedres que s'havien col·locat per fer el pont han caigut a l'aigua. Alguns les creuen perdudes, altres, però, segueixen creient que han quedat al fons perquè sigui més fàcil un dia tornar a aixecar el pont caigut.» (recollit per E. Poulat, pàg. 134).

1.6. Els CO a Catalunya i a l'Estat espanyol

A l'Estat espanyol, el moviment de capellans que fan opció de treballar manualment comença després del Concili i en el context dels moviments socials i eclesials arran de la transició. Des dels primers anys seixanta són ja molts els capellans que promouen una nova presència pastoral als barris perifèrics o de barraques, majoritàriament de població immigrada. Alguns, amb el propòsit de “superar” els Moviments Apostòlics Obrers, iniciaren als barris “comunitats populars” que aviat s'organitzaren en l'àmbit territorial. Des de l'any 1963 ja hi ha CO a Biscaia (Bandas de Etxebarri), Barcelona, Sabadell, Terrassa, a les conques mineres d'Astúries, Cartagena, Màlaga i a d'altres ciutats. L'any 1966 es troben en el context d'una Setmana de Pastoral Obrera a Sevilla. Allà van presentar els principis que els inspiraven, els mateixos que anys enrere

havien inspirat els CO d'altres països: identificació amb la classe obrera, fidelitat al Déu dels pobres, la voluntat de viure un sacerdoci pobre, servidor, barrejat entre la gent, sense el poder clerical. A la clausura, el cardenal Bueno Monreal sorprèn als assistents amb unes paraules impensables en ell mateix abans del Concili: «No nego a cap sacerdot el treball com a obrer; perquè no treballarà només com a obrer, sinó com a sacerdot. Si el ministeri sacerdotal, donades les condicions sociològiques, demana que el treball del sacerdot es duguï a terme fonent ferro amb els altres, farà aquest treball com a sacerdot. Germans, us demano que ens llancem a l'evangelització dels pobres, especialment del proletariat urbà i rural avui allunyat de l'Església». El mateix any 1966 els jesuïtes creen la Missió Obrera amb l'objectiu de preparar laics i sacerdots per al treball a les fàbriques.

Tots ells formen part del moviment popular que bull durant la transició, d'una església de base que, impulsada pel concili, promou un nou model d'evangelització i participa en les mobilitzacions obreres i reivindicacions dels barris. Entre els seminaristes de Barcelona havia nascut un grup que s'anomenava "l'Obrera" o "la *Fiambrella*". Aquesta església, oposada al nacionalcatolicis-

me, serà víctima de repressió, condemnes, multes, detencions. Recordem, per exemple, la manifestació de capellans a Barcelona l'11 de maig del 1966; el famós procés 1001 el 1973 i que entre els acusats hi havia un capellà obrer que fou condemnat a 20 anys, o la presó per a capellans a Zamora. Alhora, estàvem en un moment de creixement econòmic i industrial, bo per a la classe obrera, però aviat, i en el moment del màxim creixement dels CO, apareixeran les primeres crisis i l'inici del desmantellament del teixit industrial. La baixada de l'impuls del moviment obrer afectarà també el col·lectiu de capellans: acomiadaments, treball a petites empreses, etc.

Les trobades estatals de CO neixen l'any 1982 a Pozuelo de Alarcón, tot i que les trobades estables, amb l'intent de coordinar-se amb les altres trobades europees, no van ser fins a l'any 1987. Les trobades anuals dels Països Catalans, Catalunya, València i Balears, a les quals assisteixen la majoria, havien començat uns anys abans, el 1978. El col·lectiu català el formen uns trenta capellans, avui gairebé tots jubilats. Tots ells han mantingut el treball manual (metal·lúrgia, hospitals, arts gràfiques, construcció, peonatge agrícola, taxi, neteja, recollida d'escombraries) fins a la seva jubilació.

2. ESPIRITUALITAT

Una de les característiques més remarcables del grup de CO de Catalunya València i Mallorca és la voluntat de poca intervenció pública, de no ser notícia, de no aparèixer als mitjans. S'han estimat parlar més amb fets que amb paraules. Han encarnat, valgui la redundància, allò de "la Paraula es va fer carn". No ha sigut tant per pudor com per fidelitat al principi d'estar a sota de tot, conscients que això de capellà obrer és una opció arriscada i pot ser objecte de la tafaneria de molts: "Els pobres et fan socialment i políticament poderós, tens relacions amb la premsa, amb el món polític... i a poc a poc pots deixar de ser un d'ells".

Però posen per escrit les reflexions que fan en veu alta. Són les "Memòries" o "Quaderns" (en endavant citats com a "Q") des de l'any 1978, als quals ja he al·ludit. S'hi manifesten les motivacions, l'espiritualitat, el compromís, les flaqueses... amb llenguatge directe, d'expressió senzilla, sense paraules buides o embafadores. Cada un d'aquests quaderns suposa un sediment de vida, experiència acumulada d'evangeli, però

en el conjunt, després de trenta-dos anys, hi ha teologia, a vegades implícita però molt evident i, sobretot, hi ha espiritualitat. Els títols, per si sols molt significatius, corresponen als temes proposats per a la trobada de cada any.

1a. Processos personals. Mirant el món obrer i mirant l'Església.

2a. Realitat obrera, realitat d'Església, realitat personal.

3a. La incidència d'allò específic obrer en el nostre sacerdoti.

4a. L'església, com la vivim, com la volem, com l'anem fent.

5a. Pastoral i espiritualitat obrera.

6a. (no es va editar)

7a. Al voltant de l'"Església popular".

8a. La nostra pregària de capellans obrers.

9a. Les nostres comunitats i el paper del capellà en elles.

10a. La marginació i l'evangeli.

11a. Vers un mística d'esquerres comunicable.

12a. La nostra espinada teològica o quin fil ens aguanta?

13a. Quina quotidianitat vivim? què ens hi aguanta?

14a. Capellans treballadors en un món en canvi permanent.

15a. Què diu el capítol primer de la Carta als Efesis?

16a. Cultura obrera "vells i nous valors".

17a. Els nous *apartheids*.

18a. Canvi de paradigmes.

19a. Quin món ens ve...?

20a. Quins "gemecs" escoltem i quins valors hi descobrim?

21a. Alternatives al neoliberalisme.

22a. Participació i corresponsabilitat per a una nova cultura.

23a. Sortides a la precarietat galopant.

24a. Els nacionalismes.

25a. Recerca de Déu, pluralisme i secularització.

26a. El immigrants.

27a. La nova espiritualitat que emergeix.

28a. Repensar les formes religioses.

29a. Des de la teologia feminista: el fet religiós.

30a. Perfils de l'Església que anem construint.

31a. Diàleg, procés de pau, resolució dels conflictes nacionals.

32a. Crisi global: sofriment i repte.

És important constatar que les formes amb les quals fa cinquanta anys es va concretar la voluntat d'evangelització entre el món dels pobres avui caldria adaptar-les. Els canvis a la classe obrera, a l'Església, a les condicions laborals i de l'empresa, al ministeri o la secularització, defineixen ara un marc molt diferent per a l'evangelització, però les raons de fons i l'espiritualitat que les motivaren no han perdut actualitat.

Finalment, una observació de mètode i sobre els límits del present recull. He ordenat els temes segons les línies de fons que m'han semblat eixos transversals presents en tots els quaderns. I he preferit donar la paraula als mateixos protagonistes transcrivint fragments, com si fos una "veu en *off*", més o menys "coral" i autocompensada, amb una breu introducció per a cada un dels temes tractats. La riquesa del testimoni directe crec que compensa el risc de la utilització de les fonts sense filtres. Cal agrair al col·lectiu de CO de Catalunya,

València i Mallorca que, malgrat la seva modèstia i mantenint l'anonimat, hagin permès fer públiques algunes de les seves vivències.

2.1. Ser obrer

2.1.1. Els orígens i el perquè

És l'itinerari d'una aventura espiritual. Fora d'algunes excepcions, la majoria no prové de famílies de la classe obrera. Es tracta d'una opció que neix de la fe, resultat de la lectura de l'evangeli i del convenciment que l'amor de Déu passa pels pobres. Calia anar on són, a les fàbriques i tallers, al camp, al treball manual, com la majoria de la gent. Va ser un llençar-s'hi i cremar les naus. Ara "ja hi son", i hi porten anys. Són on volien ser, on els "toca" viure. El món obrer és casa seva, el seu terreny, la seva "heretat". El punt de partida espiritual és el misteri de l'Encarnació i el desig de voler-se fondre en el món obrer. Allò del "*Deus absconditus*" enmig de la debilitat. Com Jesús, que «no es guardà gelosament la seva igualtat amb Déu i es féu igual als homes» (Fl 2).

«Per què me'n vaig fer? Perquè per a l'Evangeli l'important és estar dins d'una dinàmica de pobresa... ser pobre. Treball i barri obrer et fan sentir part del món dels pobres, primer com una opció, però poc temps després ja ho ets "per nassos", no en pots marxar. Això ens porta a viure "l'Església dels pobres" i a entendre que "evangelitzar" és anunciar que els pobres són salvats, que en ells hi ha la salvació, i que només és possible evangelitzar els po-

bres des de la pobresa i amb mitjans pobres» (Q.10).

«Per compromís amb els pobres, perquè a casa érem pobres, el meu pare i el meu avi obrers, així fou la meva família. Perquè a casa érem de pagès [...], perquè em sentia incòmode amb el fet clerical. El cor de la meva identitat és el de creient i treballador» (Q.3).

«Per una qüestió de justícia, no de "pastoral". I si en algun cas portàvem alguna intenció amagada d'instrumentalitzar el treball "per evangelitzar" ben aviat aquest "per" ha desaparegut. L'important és "ser obrer" i ser-ho senzillament i gratuïtament, sense la finalitat de botiguer. En les relacions entre persones mai s'ha d'introduir un "per"» (Q.3).

«Jo em vaig fer capellà en "convertir-me" ja de gran, i el centre de la meua vida segueix sent ara, com era abans, la meua dimensió religiosa i cristiana, més que no pas la sacerdotal» (Q.8).

«Vaig començar a descobrir que la Paraula de Déu era Vida. Però des del lloc on era vaig començar a sentir incomodat. I vaig entrar en el món obrer. Ha estat un procés progressiu. Al cap d'uns anys vaig notar que la meua crida, "els pobres", havia d'anar més enllà arran de descobrir el món "de la misèria". I segueix el procés, ja que encara estic distant d'aquest món i veig que sempre hi ha un esglaó més aval» (Q.10).

El cor de la seva vida és el treball, la impremta, el taller, la construcció, el taxi, el treball de pagès, la cooperativa, l'atur, el món dels immigrants, amb les limitacions que la feina comporta en la qualitat de vida, la desarticulació social,

havent fugit del món clerical, de la casa calenta i estructurada. És allò de veure el Déu sense omnipotència, el Déu que és a la vora de les víctimes.

«He pagat la novatada. Al començament esperava resultats, canvis en els altres, volia veure “els fruits”. Però he anat entenent que el qui va canviant sóc jo. Es dona un empobriment progressiu en tots els sentits, tan físic com intel·lectual. Et veus més feble, més vulnerable, vas canviant de mentalitat. Et tornes un “treballador normal” amb tot el que això vol dir [...] A vegades ho porto malament, caic en la trampa de viure aquest enterrament no en el sentit positiu sinó com un procés descendent, notes que et vas deteriorant. Sé que el gra no veurà mai l'espiga... Quan ho visc així en demano perdó, perquè per a mi ser capellà obrer és un do, un regal que Déu fa a alguns, un regal que m'ha fet» (Q.13).

«Em van acomiadar de l'empresa on treballava com a mecànic de manteniment. Em van agafar a un taller metal·lúrgic de torner, dotze hores diàries, salari el mínim i la meitat “en negre”. O acceptava això o res» (Q.20).

Però serveix d'alguna cosa? Com parlar de Déu en un món en el qual la majoria viu en pobresa? Com poden creure que Déu és alliberament? Han viscut l'evangeli com a Bona Notícia per als pobres, però els pobres no s'ho creuen.

“Vivim una greu comunicació entre Església i món obrer. El que passa és que els que van a missa tampoc es creuen que Déu és alliberament per als pobres. Sovint ens sentim més prò-

xims amb els pobres—no-creients que amb molts dels que van a missa» (Q. 4).

«Déu em salva a través de la meua pobresa, pobresa que m'ha fet acceptar els pobres. Pobresa que és “puta merda”. Si no ets pobre mai t'acceptaran, encara que vagis a ajudar-los. La teua pobresa és el que t'hi acosta i gràcies a ella ells t'entenen, i fins i tot et perdonen les teves faltes, perquè ells també les tenen. Mai com ara he vist les meves limitacions i defectes. Però els pobres m'han canviat la vida, veuen les meves limitacions com jo veig les seves. Si no coneixen les teves debilitats, com t'acceptaran? Tu l'estimes, ell t'estima. Ja no vénen a aprofitar-se de nosaltres perquè som tan pobres com ells. Si no hi ha un llaç comú amb la seva pobresa, no hi ha acceptació» (Q.11).

«No és possible ser “creient” sense “passar” pels explotats de la terra, sense experimentar en la pròpia carn el fet que s'ha posat per als pobres poder viure dignament. Per això et sents incòmode amb el “cristianisme” que es viu majoritàriament a l'Església. No volem donar lliçons ni definicions de res, però tampoc creiem que l'evangeli sigui interpretable de tantes maneres. És impossible la vivència de la nostra fe en Jesús de Natzaret sense un compromís absolut amb els més dèbils, compartint la vida amb ells» (Q.3).

«Per història em sento membre del món obrer i sempre del món obrer més pobre (avis, pare, el poble d'on venim). Necessito que el col·lectiu de CO tingui sentit... això ha de tenir sentit!» (Q.12).

2.1.2. *Les primeres experiències del contacte amb el món obrer*

Per diferents raons el col·lectiu ressaltava la duresa del xoc en incorporar-se al món laboral a l'empresa o taller. Primer les dificultats inherents a la vida obrera per a aquells que no hi estan acostumats: horaris difícils, llevar-se a les cinc o les sis del matí, el torn de nit o canvi de torns, arribar a casa tard, cansats i amb son, el fred, les llargues distàncies a les zones industrials, el transport públic, l'experiència de la limitació personal física, psicològica o en tots sentits. A dintre del taller, l'explotació i les humiliacions, de vegades del capatàs, que et tracta com una peça, o dels mateixos companys que resisteixen més, o els acomiadaments, en contrast amb la paròquia on eres algú i tenies la vida assegurada.

«Però, com a contrapunt, "t'hi trobes bé" "palpes" que ells són els teus, i és aquí on neix l'amistat. "La forma de ser capellà" t'havia distanciat de la gent..., aquí no ets el "cura" sinó un més, has passat de ser l'"home-religiós-per-ofici", a ser una "persona normal" [...] És el que has triat, has d'acceptar-ho, has deixat lideratges, ets al mateix nivell que ells [...] vas fer l'opció de no ser "cura" ets simplement un peó. Et toca escoltar els acudits de dones, de sexe, de capellans, de l'Església, dels polítics [...] molt sovint no saps què fer o què hi fas allà, et domina la sensació d'impotència i de solitud» (Q.3).

«Començo en el món del treball (sense permís del bisbe) aprenent a pintar cotxes, experiència dolorosa per l'edat, davant de noiets que en saben molt més que no pas jo» (Q.14).

El contacte amb el món obrer i la pobresa els ha canviat. No es tracta d'anar a "ajudar", sinó de "no poder" ajudar perquè ets pobre.

«Déu m'ha canviat a través de la meua pobresa. Ens guiem per l'esquema burgès d'anar a ajudar. L'únic que et pot canviar és el pobre que et trenca l'esquema burgès i eclesiàstic, sempre distant, compassiu. [...] Els marginats poden ser bojos però no rucs. De primer et busquen com una mamella. Però en un segon moment, a qui accepten? a qui estimen? Entres en un terreny d'amistat profunda i de quasi mística. T'han canviat. La clau deu estar a saber estimar el que no té aparences d'estimable, com el servent de Yahvé. Han de saber que no vas amb segones. I, a més, potser no l'enganyaràs, però a dintre teu pot seguir l'actitud "d'ajudar", i això fa mal. Només quan això cau, quan no ets ningú, aleshores ja no vénen pel favor que busquen sinó per la teva tendresa. Aleshores ja podeu ser amics» (Q.11).

«La vida obrera simplifica –purifica– i enriqueix moltes coses. Ens ha ajudat a gaudir de les coses quotidianes i d'espais de felicitat "barats", però sobretot fa més neta la relació amb els altres. És possible "encarnar-se" en el món de la pobresa i la marginació, i en el "com fer-ho?". Perquè vius entre la possibilitat de tenir poder i no voler tenir-ne, entre l'actitud més "profètica" i la més "possibilista", entre l'Església i el Regne» (Q.5).

«A desgrat de la incomunicació de la nostra vivència de fe, el cas és que ens sentim profundament vinculats a aquesta gent senzilla que ens envolta

al treball i al barri, on es va consumint la nostra vida. Aquest lligam humà és un element molt fort que vivim i sentim, i és potser la motivació més fonda de la nostra vida. Volem estar presents en aquest món obrer on ens ha portat la nostra història i el nostre compromís d'estar amb els pobres» (Q.4).

«A vegades notes que la relació amb els companys és massa dèbil, ets poc transparent, no tens amistats serioses. Per contra, quan t'hi llances de ple, en un primer moment notes una certa manca d'equilibri interior (com un cargol passat de rosca), se't redueixen els espais de pregària, de lectura, de conreu interior...» (Q.5).

2.2. Ser capellà

2.2.1. Sacerdoci “de frontera”

Costa esbrinar la “identitat” del sacerdot. En el sacerdoti institucional hi ha molta “usurpació” del que és senzillament sacerdoti comú a tot fidel. La figura del capellà té encara un fort ascendent social: té estudis, té possibles contactes polítics i culturals, té les espatlles cobertes i forma part del cos clerical.

«Quina incidència té el que és específicament obrer en el nostre sacerdoti? Sent obrer, el sacerdoti deixa de ser una activitat “professional” i agafa tota la persona: vius una plena dedicació, no mesurada pel temps laboral-pastoral al qual hagus de dedicar el cap i les mans, sinó per tota una situació vital en la qual, a més, hi queden involucrats el cor, els ronyons o el fetge [...] Això et fa sentir “capellà” d'una manera nova, que no pots definir, però que

és certament més profunda que abans» (Q.3).

«El nostre sacerdoti és “de frontera”, un peregrinar pel món i amb dubtes. El món obrer ha incidit en cada u de nosaltres, i en el nostre sacerdoti. No ens ho “proposàvem”, ha “sortit” així, hem fet un camí, hem canviat com a persones, i de retruc com a capellans. Vol dir que, a desgrat de les diverses “interpretacions sacerdotals” que hi ha entre nosaltres, tenim una manera de fer i una sintonia profunda, no som capellans en el món obrer, sinó obrers i capellans» (Q.9).

«El meu “ser capellà” és el treball manual. Si volgués podria triar guanyar-me la vida d'una altra manera, però he triat estar amb ells» (Q.14).

«El ministeri està al servei del Regne. Si fos possible fer la distinció entre la realitat del Regne –“res”– i la seva virtuositat externa –“sacramentum”– diria que el treball ens ha centrat en la “res”, més que en el “sacramentum”, som més homes de vida que de sagraments» (Q.8).

«Sempre he vist el sacerdoti ministerial com un “signe” sacramental, tant si exerceixes les funcions com si no, tant “signe” en el treball com en la litúrgia» (Q.14).

«Més que anar donant voltes sobre la manera de ser del capellà, és més important viure i compartir la fe, la persona de Jesús, l'encarnació. Aquesta és la qüestió vital, ja que la vida se'ns escapa i en ella ens ho juguem tot» (Q.9).

«El xoc és quan comences a conèixer en pròpia carn la vida dura de l'obrer. Vius tensions en el treball [...] alguns

senten la vergonya de ser capellà, o et tornes suspenç amb les persones que et valoren pel fet de ser-ho. Se't canvia el teu univers d'afectivitat, fins i tot la manera de relacionar-te amb la dona. És viure l'Encarnació i tenir consciència d'anonimat. Aleshores t'adones de la situació de privilegi que et venia per ser "capellà". Més encara, no solament se't canvia la manera de fer de capellà, sinó d'entendre la vida: més capaços d'entendre la feblesa humana, major unificació interior, major coherència entre el creure i el viure, major llibertat. [...] D'altra banda, aviat et cau l'idealisme amb el qual veies el món obrer, al costat de l'entrega hi veus l'egoisme, tancament, mentida, esquiolatge o afany de pujar. Però t'hi trobes bé compartint aquesta pobresa radical, tan de fons. Has deixat lideratges i et trobes al mateix nivell de la majoria de la gent. Tu també ets pecador» (Q.12).

2.2.2. La Carta als Hebreus

La lectura de la Carta als Hebreus (2,17-18 i 10,4-20) ha sigut per a ells una revelació del sentit de fons del sacerdoti. Parteix de les "funcions" rituals dels sacerdots del temps de Jesús, que Ell transforma en vivències. Crist és sacerdot a través de tota la seva vida. En Ell la "vivència" sacerdotal queda contraposada a la pura "funció" sacerdotal. No és un "funcionari" que fa culte, sinó que viu sacerdotalment.

«Ell, doncs, col·loca en el seu lloc la funció que fèiem "com a capellans": ja no hi pot haver més sacerdots a l'estil de l'AT, sinó a l'estil de Crist. Nosaltres no podem ser altra cosa que seguidors

d'Aquell que ha assumit la realitat humana tan a fons».

«El món obrer ens ha ajudat a evolucionar com a sacerdots: no ens queda res de la mística del "segregatus", som fets de la mateixa pasta. Estar "ficat" en la vida normal de la gent és el que dóna major valor al "sacerdoti". Pot ser fins i tot que et sentis més sacerdot a la fàbrica que enlloc» (Q.3).

Però, a partir d'aquesta visió del sacerdoti del Crist, en el col·lectiu de CO hi ha com dos accents en la seva vivència, els que accentuen la funció missionera del ministeri i els que posen l'accent més aviat en la reducció d'aquesta funció.

«El capellà és l'home de Déu, de la fe i dels altres, per acompanyar. I és així, assumint plenament la humanitat i la dinàmica del món obrer, que vius i sents aquest "sacerdoti real". I penses –sobretot en situacions molt fotudes– en el "misteri ontològic" que suposa recollir aquesta vida, amb les seves injustícies, per presentar-la i oferir-la al Senyor. [...] El cas és que en les nostres experiències hem perdut molt del sacerdoti "cultural", i s'ha tornat com l'expressió d'una experiència vital. El nostre procés ha estat anar descobrint vivencialment el valor de la vida i de la vida en el món obrer: a les galeries d'aquest món» (Q.3).

«El fet que et coneguim com a capellà causa una certa alegria o admiració esperançada: "si tots fossin com aquest..." és el primer que sents. El sol fet que un capellà, que és un símbol de fe, es posi a treballar, impregna tot l'ambient del taller, àdhuc davant dels no creients. Només treballant,

doncs, ja exerceixes el ministeri sacerdotal. Però la polarització de la gent entorn de la figura del capellà és tremenda [...] Seria millor que diguessin: “si totes les persones fossin com aquesta...”. La Carta als Hebreus va més enllà dels “ministeris” del passat i dels “testimoniatsges”, planteja una realitat més fonda. Això que vivim no és per a “ser testimoni” sinó que és una vivència amb densitat per si mateixa» (Q.3).

«Tot el que creies tenir clar sobre l'evangeli, per la formació que has rebut i l'experiència anterior, resulta que quan surts al carrer sense proteccions no saps què fer ni com manegar-te. Ens van formar per parlar i per dirigir. Però quan no ets ningú més que els altres, què dius?, com comuniques la teva vivència obrera-evangèlica? la teva vivència obrera és la mateixa dels altres, i la teva vivència evangèlica els sembla romanços. Com puc demanar a un company que no sent el mateix que jo que entengui la meva mística? La mística de la renúncia només és del que ha tingut alguna cosa, però, i el que mai ha tingut res?» (Q.3).

2.3. Ser contemplatius

2.3.1. Espiritualitat “d’encarnació”

Han viscut una espiritualitat d’“encarnació”. Al començament anaven a “encarnar-se”, ara ja saben que són “de la mateixa pasta” que el món obrer. És tota una altra situació. Abans parlaven d’“opcions”, ara hi són. L’itinerari espiritual ara és al revés, ara es tracta de com “accepten” el que els ve donat per la vida per la qual van optar.

«És com un “digerir” interior, necessitat de viure la fe amb major profunditat, major cultiu de la vida interior. Podríem dir que és una espiritualitat:

– de “desert”, d’estar amb els pobres per trobar-hi Déu, quedes despulrat de seguretats, et porta cap a una major simplicitat, l’evangeli se’t redueix a tres o quatre coses molt fonamentals.

– “escatològica”, mirem enllà, ens ha passat com a Jonàs, hem après a relativitzar els nostres temps, ja no busques resultats palpables, no “esperes” res de l’immediat, de l’eufòria primera hem passat a una constància més grisa, però més madura i serena.

– de “compartir”: hem entrat a formar part de la “feblesa” humana, dels de baix. Però és una feblesa compartida, saps que no ets ningú i que només és possible avançar si ho fem junts.

– des de “la vida”. En el món obrer, Déu es manifesta d’una forma molt concreta, i hem après a llegir-lo i trobar-lo a partir d’aquestes “formes concretes”. Barrejats enmig de la realitat, allà hi vius Déu, has après a ser un contemplatiu a partir dels rostres de la gent que t’envolta» (Q. 5).

«Intento trobar el sentit que pugui tenir la meva grisa quotidianitat... I penso: és precisament aquesta “grisor” el que vaig triar entrant a formar part del món obrer, allà on volia “enterrar-me” per trobar-hi Déu. Perquè saps que Déu està en aquesta grisor, encara que no ho vegis, el Déu anorreat, gris. I constato que he après a compartir la “grisor” del “dia d’avui” (com el pa del

Parenostre): què tenim per dinar? què et fa mal avui? com està la teva mare?» (Q.13).

2.3.2. *La pregària: nus davant Déu*

Sentir-se pobre és com estar “nu” davant Déu, amb tot el que ets i no ets. També davant dels altres cal “buidar-se” d'autoritat, “despullar-se” de poder igual a com Fl 2,6-11 s'expressa el “buidament” de Déu en Jesucrist. El nostre punt de partida va ser el “buidatge” de tota autoritat sacerdotal. Es tracta d'assemblar-se a Jesucrist, «que no guardà gelosament la seva igualtat amb Déu sinó que es va fer no res...».

«Només des del buidar-se és possible la pregària. Si és així, l'oració és l'alè de la nostra vida. Tots preguem. Sense pregària personal no podríem viure com vivim, en la solitud, l'anonimat, incapaços davant els problemes del món, ni amb l'alegria que vivim i que ens diuen que vivim. De fet, fins i tot en el treball som contemplatius. La pregària ocupa un lloc central en la nostra vida. Quan la teva vida no és la que saps que portaria Jesús, t'envaeix una gran tristesa. Voldries que fos constant la consciència de la teva relació personal amb Ell. Voldria que tota la meua vida fos una pregària» (Q.8).

«En la primera etapa feia una pregària de cinc hores diàries, distribuïdes en temps fixos. Silenciosa: “Déu m'estima”. En el món del treball alguns aspectes de la “pràctica” religiosa s'han acabat. Però no la consciència permanent que Déu m'estima: una contemplació o la consciència habitual que Déu és amb nosaltres, i escoltar-

lo a través de tot. [...] Ara no necessito esforçar-me per buscar Déu, ara el trobo. Era un esforç descobrir-lo en la vida. Ara, el trobo. Però a vegades em trobo com a la intempèrie i pregant de manera desorganitzada, com sota una tenda de campanya i no en una “catedral segura”. És una fe de nòmada. He arribat al convenciment que la pregària depèn de l'actitud de vida que has pres. El tema no és pregar molt sinó l'estil de vida que portes» (Q.8).

«Déu es fa buscar, em demana, és el Pare que em desperta cada matí i a qui dono el meu oferiment de cada dia, “vingui avui el vostre Regne”. A vegades estic ensopit o cansat i encara que no parli amb Déu, sé que Ell hi és, en la comunicació humana no tot és parlar, també hi ha el fet d'estimar i els senyals d'estimar. La pregària és una qüestió d'amor. Com en un procés de parella, arriba un moment que les paraules sobren, però l'amor és més viu que mai. [...] M'he sentit molt fortament estimat per Déu. En els esdeveniments durs (mort de la mare, del germà, d'un company) mai he dubtat de l'amor que Déu em té. He après a fiar-me en tot d'Ell i Ell sabrà el que vol de mi. Sé que tot el que em passa a Ell li interessa, el dolor, el mal, les alegries, tot el que em passa li interessa. Així s'obre la dimensió d'acció de gràcies i de sorpresa. Tot d'una, l'alegria que tinc es transforma en acció de gràcies a Ell» (Q.8).

«A la nit, en ficar-me al llit, assaboreixo el parenostre, a poc a poc, expressió per expressió. Prego de manera fixa a la nit, és el darrer que faig cada dia, encara que vingui cansat i amb son. I també en moments molt concrets i de durada de rellotge, sinó tot

quedaria molt difús. És estar-me amb un "Altre" i referir-me a "Algú". Diferent de quan "penso": pensar, penso tot el dia, però pregar és diferent. Parlo amb aquest "Algú" d'allò que em va preocupant (taller, barri, companys, sacerdots obrers, la darrera alegria, la salut del Josep... tot, tot). De vegades m'obligo a parlar en veu alta. El breviari m'havia ajudat molt, però s'ha anat esvaint. [...] Procuo que quan prego (salmes, evangeli, pàrroquia...), sigui Jesucrist que pregui en mi a través d'anar-lo descobrint: el Pare és també el meu Pare. Jesucrist és el camí i la vida de pregària més segura –no ho he descobert jo, m'ho diu Ell mateix–. Ell és el camí de pregària que et va canviant» (Q.8).

«Vaig a missa a la parròquia, però, tot i que no hi ha comunitat, m'agrada que un altre em digui a mi la Paraula de Déu, et despulla de l'egoisme, sé que no hi sintonitzo, però hi vas en pla d'humilitat. Sant Francesc també hi anava, no volia ser clerical. És bo passar per aquest embut» (Q.8).

«Tinc necessitat de viure la fe amb més profunditat, contrastant-la constantment amb l'evangeli, de "veure Jesús" i de referir-se a Ell en les dificultats d'avui. [...] Un afermament de la confiança amb Déu, una recerca d'espais de silenci, de recolliment, de pregària. Un major cultiu de la vida interior. Amb el convenciment que no hi ha veritable edifici social sense una maduració humana personal, i això requereix temps de pau i de calma. [...] També una certa prevenció a creure'ns haver trobat el "tesor amagat", ja que estem exposats a la feblesa i als errors. Tal com l'Església ha caigut en

les temptacions, també hi podem caure nosaltres. Crist, que no hi sucumbí, acabà crucificat. Potser el nostre futur és també la Creu» (Q.4).

«M'agrada pregar sol, però necessito també pregar en grup, encara que estigui a la lluna. Estic enganxat i penjat de la pregària oficial, no acostumo a fallar, i quasi que no sé fer altra cosa. Sort de la pregària col·lectiva, les misses, la litúrgia de les hores... Pregareu plegats només és possible si el grup viu en la transparència vers Déu. [...] L'esquelet de la meua vida és l'experiència religiosa, la mirada amorosa de Déu en Jesús» (Q.14).

«La vida que duc és de despullament total, cultural i religiós. No et serveix de res ser capellà. El treball secularitza. De petit em trobava còmode en l'ambient religiós. Ara de vegades he enyorat un ambient "cristià", perquè en el treball no et pots expressar com a religiós o com a cristià. Sóc cristià clandestinament i només ho puc expressar amb algú. Per tant estàs també despullat davant Déu: no hi ha formes, cal estimar-lo i prou» (Q.14).

«Aquest estil de vida no és possible sense una profunda vivència religiosa, alimentada amb el suport d'altres companys que també viuen una mateixa situació fronterera i amb els quals puguem pregar, celebrar la fe, revisar la vida. Sense fer-ho continuament i col·lectivament difícilment es pot mantenir la fidelitat a Crist i a la classe obrera. La nostra vida de capellans obrers va necessàriament unida a la contemplació, a estar contínuament a l'escolta de Déu, a una actitud habitual de pregària que reculli el que es viu, ho refereixi al Crist i ho torni a la vida.

On és Déu entre aquesta gent tan aixafada per la vida? Qui es recorda dels accidents laborals, dels acomiadaments i tancaments d'empresa, de la manca de condicions, de les hores interminables en els alts forns?» (Q.9).

«On és Déu, entre aquesta gent tan esclafada per la vida? Acostar-m'hi m'ha proporcionat una experiència de Déu, del Déu-pobre, que no havia tingut abans. Els meus esforços d'abans, d'autocontrol, d'austeritat, de conversió, em creaven tensió. No en sabia. En canviar la perspectiva des de la qual miro el món, se m'ha canviat la mateixa visió del món. Ara sóc més capaç d'entendre les Benaurances: el Regne de Déu és on no hi ha res i en els que són no-res. Qui s'identifiqui amb això, canviarà, Déu el canviarà. La mística és aquí» (Q.5).

2.3.3. *Mística*

Allò que anomenem “mística” no tenen per què ser experiències reservades a privilegiats. La paraula “mística” té molt d'experiència fonda, d'entrega, de totalitat, de plenitud. Surt de dins, cadascú la viu de la seva manera. El revolucionari viu la mística de la lluita i alliberament. L'enamorat de Déu viu la mística de la fe.

«Tot això, la nostra vida, la pregària que respirem, és mística? Hem viscut una mística de pobresa però també de llibertat i d'alliberament. Tot el que ara em fa ser on sóc i fer el que faig és la convicció que Déu està amb els pobres. Mística és estar amb la gent, compartir. Déu està amb els pobres i jo en sóc un. Déu està amb els pobres

i els vol feliços, Déu em vol feliç. Compartir això des del fons de l'ànima és mística. T'omple de joia veure com les Benaurances et confirmen que els pobres posseiran la terra per feliços. És una mística que em fa feliç també a mi i em dóna una joia profunda, que m'agrada poder comunicar i compartir» (Q.11).

«El que et va unint a Ell és una relació cada cop més profunda, més enllà de la relació de “donar” i “rebre” [...] què és el que Déu em dóna? [...] potser caminem pel camí dels místics, tot i que a vegades et surt de dintre, com a Jesús, el “perquè m'has abandonat?”» (Q.8).

«Si faig de fuster, si celebro, si faig d'infermer... tot és deixar-se amarar pel fet que Déu estima el món, que m'estima, que m'atrapa, que m'enamora, que m'interpel·la, que em canvia, que em converteix» (Q.12).

2.4. Viure el Regne

2.4.1. *Trobar-hi Déu*

La preocupació dels capellans obrers se centra en el Regne, no en l'Església, que només és instrument al servei del projecte de Jesús. L'anunci de la paternitat de Déu és una crida a viure la filiació divina i la fraternitat humana. Això provoca una major capacitat de “sorpresa”, d’“admiració” i “alegria”. “La glòria de Déu és la felicitat de l'home”, diu sant Ireneu.

«La meva convicció és que crec de bò que Déu està cada dia entre els pobres. Déu parla. Sant Francesc deia que quan anéssim a terres de sarraïns

només servíssim, sense predicar. Estic fent de peó d'un paleta àrab» (Q.14).

«Des del món del treball s'entén més què vol dir la Creu del Crist i tot l'Evangeli en pes: on és el savi?, el culte, el pensador? Nosaltres proclamem Crist Crucificat, escàndol per als jueus, estúpidesa per als gentils, ja que l'estúpidesa de Déu es més sàvia que els homes, i la debilitat de Déu, més poderosa que els homes (1Cor 1,18-25), o també "Ell, essent ric es va fer pobre per vosaltres" (2Cor 8,9). [...] El fet de creure se't redueix a una cosa molt simple: Déu, Crist i la seva experiència en la història. "Simple", però "definitiu". Aquesta manera d'entendre l'evangeli te la creus, ells t'hi han ajudat. I comences a entendre que ser creient vol dir "estar amb els oprimits". Des d'aquí rellegeixes la història de Jesús, i passes d'un "Déu-perfecció" a un "Déu-a-la-creu" que pren partit pels pobres...» (Q.3).

2.4.2. *El Regne*

Tots han seguit un camí diferent. D'aquí els diferents tarannàs a l'hora d'afrontar la dialèctica entre Església i Regne, probablement amb més tensió segons les referències sacramentals. Potser la major diferència es dona entre aquell que diu que l'Eucaristia "li serveix per adonar-se que encara no estima a tothom" i qui diu que aquest "estimar a tothom és precisament el que ell troba en l'Eucaristia".

«L'Esperit Sant, "vessat arreu del món", ens porta a centrar-nos en el Regne, a estar atents a la presència de Déu en el món. Abans posàvem la

distinció entre "creients" i "no creients". Potser arribarem a descobrir que el que hi ha de fons és el misteri de llums i tenebres, o que el Regne de Déu està ja "enmig vostre". Per això cal:

– Viure el Regne al bell mig del món, a través de l'experiència concreta, perquè aparegui el Regne de Déu, que és Regne dels pobres, i això voldrà dir estar al cas de les coses més senzilles de la vida: vetllar per la germanor, la fraternitat, establir relacions personals, ser sensibles al patiment.

– Viure el Regne també a l'interior de l'Església, procurar que l'Església estigui oberta al món, que no sigui un muntatge de poder, abocar més esforç en l'evangelització que en la sacramentalització, personalitzar la fe.

– Viure el Regne com a mística de la comunió universal. La inclinació actual d'una part del jovent vers tendències dretanes o espiritualistes fa pensar que ens cal arrelament en la massa.

– Viure el Regne en el present, ja que és el present el que està carregat d'escatologia: si comuniquem amor, si els pobres "són salvats", això té futur. Recordem que "qui busca la seva vida la perdrà..." (Mt 10,39), "no us preocupeu, doncs, pel dia de demà..." (Mt 6,34), "Busqueu primer el Regne de Déu i fer el que ell vol" (Mt 6,33).

Creiem que el Regne de Déu és present entre nosaltres perquè "els cecs hi veuen, els coixos caminen, els pobres són evangelitzats" (cf Lc 4,18)» (Q.4).

«El nostre itinerari de capellans obrers ens ha portat a formar part d'un poble i a estar amb la gent d'igual a igual,

sense ser un “personatge” per raó del sacerdoti. Som “un més” entre el poble. Ens trobem lligats a un veïnatge, un treball, unes humiliacions, unes injustícies... i és compartint aquesta duresa que intentem construir el Regne. Amalgamats amb el poble, hi hem descobert els valors del Regne. Entre nosaltres hi ha qui té més una presència foucauliana, altres són més activistes. Tot i que molts de nosaltres hem tingut un cert paper destacat en cooperatives, sindicats, associacions de veïns, o entre marginats en general, tenim recel a ser ‘protagonistes’» (Q.5).

«Al bar parlo amb set o vuit persones que estan soles. Sempre és la mateixa gent, ens coneixem i ens relacionem, és una comunitat humana molt marginal. [...] Em sosté una mena de tossuderia, d’esperança que és possible viure la vida del “petit”, i des d’aquí viure l’experiència de Déu i del germà. Aquesta vida dels “petits” és a més el que viu la majoria de la gent, i a partir d’aquí coneixen Déu. Fou l’experiència original de sant Francesc i els seus companys, quan, per exemple, vivien una “alegria profunda” “enmig del fred”. [...] M’he sorprès que ja no faig el que feia, sentir-me cofoi d’estar amb els pobres. Sento que això és pecat. Ho he utilitzat per justificar-me. Quan ja no ho sents així, el pobre se’n refia. Mentre no he caigut d’aquí no hem pogut fer camí junts. I des d’aquí crec profundament que amb tota la seva autodestrucció els valors del Regne continuen vius» (Q.9).

«Aquest ‘anonimat’ pot cansar, sembla que no vagi enlloc. Però a vegades veus –com en un llampec– que el que has dit o fet ha estat acollit, compartit, viscut, o que has fet de senyal indica-

dor “És un bon paio que creu en Déu”. Aquesta és la nostra aposta: creiem que el camí és treballar pel Regne. El nostre paper és com el dels profetes: dir el que hem de dir i fer el que hem de fer, sense voler universalitzar la nostra experiència. Ni nosaltres podem renunciar a la nostra vivència –autèntica– ni podem imposar-la als altres» (Q.9).

«A vegades vius èpoques de perplexitat (se’ns han desmuntat tantes coses!). Però no pots tornar enrere. Cal reformular la situació a partir de la mateixa perplexitat. El curiós és que si ho fas se’t confirma la convicció primera (com li passà a la samaritana). I tot perquè segueixes veient com un “fet primer” que el lloc de Déu és el món dels pobres. D’aquí que continues amb la mateixa passió pel Regne del Crist i pel Crist del Regne. Malgrat el desconcert, segueixes obstinadament creient i apostant per un món nou. [...] Neix aleshores una fidelitat a la vida tal com és. [...] És una fidelitat al compromís amb aquest món, una “obediència” –fins a la mort– a la vida i a la condició humana. D’aquí aprenem “Qui” és Déu. Com Jesucrist, que “per obediència aprengué a captenir-se com un home qualsevol, i en aquest camí aprengué “qui era Déu”. Potser és el que ens passa a nosaltres: hem descobert un “camí de Déu” enmig del món, el Regne, tot i que a cada pas hàgim d’interpretar el camí» (Q.5).

2.5. Viure l’Església

2.5.1. Institució i comunitat

Des de la condemna de Pius XII el 1954 obligant a abandonar les fàbriques, la

institució els ha jugat males passades, desconeixement, condemnes i indiferència. Sovint criticats com ingenus o inconscients. En algunes diòcesis fins i tot sense figurar als anuaris.

Dol la incomprensió i la dificultat de dialogar amb els propis companys capellans. No saben com explicar la seva opció. Sovint viuen contradiccions amb el món de la parròquia: alguns contraposen la “pastoral de la sacramentalització” (que en diuen de “conservació”) amb el seu compromís laboral a l’empresa. Les seves preocupacions i el seu llenguatge no són els seus: sacramentalització, catequesi... Voldrien en canvi poder compartir les seves reflexions sobre el ministeri, la seva visió del lideratge sacerdotal i del poder. Voldrien en definitiva poder exercir el seu ministeri entre els obrers sense haver de defensar-ho continuament com si haguessin de fer-ho d’amagat. Però no abandonen. Constaten haver-se trobat com a marginats dins de la mateixa Església pel fet de treballar manualment. També per part d’ells s’ha donat un allunyament progressiu de les instàncies oficials.

«Aquesta Església lligada al poder i allunyada del món obrer no és la institució evangèlica, "comunitat de pobres", que anuncia a Jesús. La jerarquia i algun sector amb poder ha segregat el Déu dels pobres per al seu servei. Vivim situats al cor mateix de la incomprensió, hi ha un fossa de separació entre Església i poble, el que la institució diu no interessa a la gent, aquesta Església té por del món, dels "sense-poder", de viure a la intempèrie. [...] Hi ha gent cristiana (i no sols tibada, que no t’estranyaria ni t’impor-

taria tant) que et rebutgen o et veuen com una cosa estranya, “un mossèn que no és mossèn”, dubten de les teves opcions o les critiquen obertament. I al bisbat, encara que participis en alguns organismes, vius com ignorat» (Q.4).

Si la jerarquia acceptà amb dificultat la conversió de sacerdots en obrers, més difícil encara seria l’acceptació d’obrers com a sacerdots. A Barcelona, durant uns quinze anys, els joves obrers que volien ser capellans, sense haver de deixar el seu treball seguien un procés de formació intel·lectual i espiritual adaptat per ser ordenats preveres. S’anomenà ESMO o “Encaminament Sacerdotal des del Món Obrer”. Aquella experiència, facilitada pel cardenal Jubany, avui ha desaparegut. Alguns dels membres actuals del col·lectiu es pregunten:

«No hi ha un canvi d’orientació en la formació dels que han d’esdevenir preveres? Què se n’ha fet, de l’ESMO? Jo vaig ser ordenat sacerdot quan ja treballava a la cooperativa. El dia de l’ordenació el bisbe Jubany va afirmar a l’homilia que la meva ordenació, sent ja obrer, era “inspirada per l’Esperit Sant» (Q.14).

2.5.2. *Comunitats petites*

«Tots tendim a compartir la fe amb aquells grups on són possibles les relacions de persona a persona i on es manté la porositat amb el món obrer, eclesial o no. Son aquells petits nuclis que no es limiten a coincidir en ocasió d’un acte litúrgic, sinó que volen “trobar-se” per posar en comú la vida i la

fe en Jesús. Tothom es coneix pel seu nom, tal com som coneguts per Déu, no parteixen de la teoria sinó de la vivència de la realitat; s'esforcen per posar en pràctica allò que creuen. Els itineraris que ens han portat a formar part d'aquests grups d'església són els mateixos que ens han portat al món del treball. Vivim l'església a les comunitats com una església a la vora del poble, però sense trencar el contacte amb l'Església universal. És una església a escala humana, grups de JOC, HOAC, ACO, o grups implicats en el treball, grup de capellans al treball, nuclis de convivència. En tots ells eviten ser hipercrítics amb l'Església institució o quedar tancats en sí mateixos, cal un esforç per coordinar-se els diferents grups semblants» (Q.4).

«No sabem ni podem viure la fe sols, necessitem dels altres. La vivim en grups de poques persones que ens solen eixamplar. En aquests grups hi tenim uns lligams seriosos per compartir la vida i la fe. Tampoc no hi anem a "fer una tasca", sinó a compartir com un membre més. [...] L'opció de "baixar" del pedestal, de no ser ningú amb autoritat, ho aprens en el treball i després es va traslladant a totes les relacions. Al treball, el companys no et donen la raó pel fet de ser capellà, i a la comunitat de fe, tampoc. Això fa que se't baixin els fums de cop.[...] Sembla que t'empobreixes, que perdis brillantor, però a la llarga és un procés que t'ha enriquit» (Q.9).

2.5.3. Testimoni i evangelització

Instauren una ruptura amb el model heretat de la història. Defineixen la seva acció evangelitzadora com una pràctica

“solidària, profètica i missionera” (IV^a Trobada Europea). Viuen la tensió entre la rigidesa de la institució tancada sobre sí mateixa i les exigències de la fidelitat a la paraula de Déu viscuda entre els obrers, amb la convicció que l'evangelització autèntica comporta la plena participació en la vida del poble en què l'evangeli és anunciat.

«Amoïna que, ja que comparteixes la vida amb els companys del món obrer, no hi puguis també compartir i celebrar plenament i explícitament la fe que portes al pap. T'adones que també és diferent l'estil de vida: no fas "hores", ets solter, ets amb ells, però no saps fins a quin punt "ets com ells". Els companys de treball, pel seu cantó, tampoc entenen que hagis triat viure malament tenint la possibilitat d'aprofitar-te del teu "poder de capellà". [...] igual que passà amb Joan o Jesús et podran criticar per "beneit". Així, el teu testimoni està condemnat a quedar "nebulós"» (Q.4).

«Hi ha qui s'"enlluernà" amb el moviment obrer a l'època de la clandestinitat. D'altres, per una nova manera de fer església, lluny de privilegis. [...] Uns i altres visqueren aquella eufòria en un cert clima d'heroisme personal i, tot i que això ha passat, no ha portat a cap "desencant". Ara és diferent, ara "ets" en el món dels pobres, havent-te despullat de poders, lideratges, personalismes, dogmatismes. [...] I constates que "des d'aquí" retrobes l'evangeli i a tu mateix, i veus per on passa la història de la salvació, malgrat que no coincideix amb els esquemes que tenies. [...] En no anar lligada a l'"èxit pastoral", la nostra vida de fe és més gratificant i natural. Vivint de la Paraula

i la vida, l'evangeli "lliga" amb el que fas, si ets coherent ja hi ha testimoni, no cal que ho busquis, vius amb més pau que abans, ja no et preocupa el que digui Ratzinger, sinó la teva coherència fent el que pots. No som "progressistes" en el sentit d'acomodarnos a les formes del món, sinó més aviat "retrograds" pel fet de voler tornar a les fonts del ministeri encarnat de Jesús» (Q.5).

«La qüestió no és si convencem o no la gent, sinó preguntar-nos què és el que m'aguanta a mi, perquè tot el que visc forma part d'una opció: en la manera de tractar la gent, al barri, al treball, en els moments d'il·lusió o de dificultat, o de dir: "Mira, jo crec en Déu, què vols que t'hi digui?"» (Q.12).

«Abans "evangelitzar" era "parlar". Ara "evangelitzar" és "compartir", salvar-se col·lectivament. Evangelització no basada en "la Paraula" sinó en "la Presència". Per això, des de la mística de la pobresa, "pastoral" obrera vol dir sobretot compartir» (Q. 3).

«Hem renunciat a "tenir ramat", però no a ser testimonis de la fe en Jesús enmig del món. "Ser enmig del poble" és la primera i essencial condició del fet de ser creient. Compartir, estar, ser un de més, no tenir "ramat". La pastoral habitual és de "conservació", no de "missió". D'aquí la potenciació de catequistes i la tendència a marginalitzar gent "en punta", que xoca amb la pastoral oficial. Per nosaltres "missió" vol dir sentir-te "enviat" cap a fora per un Déu que ja "és fora" i que et fa "estar penjat", amb el cor obert, a tot el que passi a fora. És Jesús qui ens "missiona" a tots... La referència a Jesús es quelcom que t'agafa d'una manera

radical, profunda. tan íntima i profunda que coincideix amb la pròpia "llibertat" de ser i de viure. No anem a "ensenyar", som allà per "estar" simplement, per compartir duent a la pràctica allò de "baixar de la condició divina» (Q.5).

2.6. Viure feliç

El to de felicitat vital que respira el col·lectiu és el millor termòmetre de la seva salut espiritual, de la consciència del deure complet, de l'acceptació humil de l'espai reduït que la jerarquia els ha reservat a l'interior de l'Església, però també del reconeixement rebut per part dels companys obrers –creients o no– al barri i als llocs de treball. Són vides consagrades a la construcció del Regne. Les seves trobades són d'una alegria serena i compartida, un sòlid "matalàs" psicològic que com a col·lectiu els ha permès aguantar temporals. No es preocupen per la pregunta que per a qualsevol seria important: «Ens fem grans junts, quin futur tenim com a CO a l'interior de l'església?».

«Vivim la nostra situació amb alegria, tot i que sabem que per part de la jerarquia és una opció desestimada. [...] Mai no hem tendit a expressar la nostra experiència amb formes agressives o molestes o com si fos l'única. Tampoc anem per la vida volent donar lliçons, vivim i transmetem una vivència del seguiment de Jesús en to positiu, optimista, més alegre i més a favor de la vida. Tampoc acostumem a adoptar postures de destralers» (Q.7).

«Tants anys de tocar el món obrer, ens hem "empestat" de la seva vida i la se-

va cultura, “no som els mateixos que abans”. Nosaltres ho notem, ho noten els altres i ens ho diuen. I també ha anat creixent en nosaltres i en els que ens coneixen que “ja no sabríem viure d’una altra manera”. Estem “agafats” per dins, i això és el que dóna sentit a la nostra vida en el Crist. [...] Fins i tot el nostre llenguatge ha canviat. Abans era més simbòlic, ara és més concret, fet del quotidià i de coses petites. Semblantment ha canviat la nostra pregària, ara més espontània, anant cap al treball, a partir del concret, en certa manera és un diàleg amb un Jesús més històric, més proper, menys manipulable ideològicament» (Q.5).

«La nostra preocupació central ha sigut la presència de la fe en el món obrer. No ens preocupa la continuïtat o no de la nostra “herència” de capellans-obrers, i ni tan sols la de capellans a seques. La finalitat no és la continuïtat de la nostra experiència, sinó viure evangèlicament. Si l’objectiu és el “futur”, aquest es converteix en la finalitat, i la nostra vida només és un mitjà per aconseguir-ho, però si la finalitat és viure evangèlicament, el “futur” en serà una conseqüència. Anem per aquí» (Q.9).

«Avui, la majoria som jubilats i pensionistes. Visc la penúria d’una jubilació petita. Això fa angúnia i ràbia.

Vivim amb pensions pobres. Per l’edat, alguns de nosaltres passarem hores a les llars d’avis, com qualsevol anciana o jubilat, no ens diferenciem de ningú. Això ens dóna força, tot i viure a la intempèrie, no lligats a res, sense fronteres. Fonamentalment, creiem en Jesús. Mai “pleguem del tot”, malgrat viure a “ple aire”, no aferrats a “principis” inamovibles sinó al ritme canviant de la vida i de les relacions horitzontals. Ja t’agradaria preveure i planificar, però també valdria aquest continu deixar-se sorprendre per la vida» (Q.20).

Heus ací un bonic resum de tota una vida:

«Per a mi el treball manual ha sigut el “lloc sociològic”, “lloc teològic”, “lloc polític”, “lloc eclesial”, “lloc pastoral” i “lloc de goig i de pau».

Aquest és, en última instància, el significat real de l’experiència dels CO: si ells van inaugurar un nou estil sacerdotal fou perquè, més profundament, volien un nou estil de vida cristiana, en condicions desconegudes fins aleshores per a la tradició cristiana. En un esforç missioner que ha de ser sempre de tota l’Església, laics, capellans i jerarquia, ells van assumir la part que els tocava.

Els en donem les gràcies!

BIBLIOGRAFIA

- ANCEL, Alfred; *Mis cinco años de obispo obrero*, ed. Estela, 1963.
- PÁMPOLS, Ramir i altres; *Curas obreros*, Barcelona, Cristianisme i Justícia, Quadern núm. 17 (1987).
- POULAT, Émile; *Une église ébranlée*, París, Casterman, 1980.
- PÉREZ PINILLOS, Julio; *Los curas obreros en España*, Nueva Utopía, 2004.
- TABARES, Esteban; *Los curas obreros, su compromiso y su espíritu*, Nueva Utopía, 2005.
- RAMBLA, Josep M^a; *Dios, la amistad y los pobres. La mística de Egide van Broeckhoven, jesuita obrero*, Santander, Sal Terrae, 2007.
- CORRALES, Xavier; *De la misa al tajo*, Universidad de Valencia, 2008.
- CENTENO, José; DIEZ MAESTRO, Luis; PÉREZ PINILLOS, Julio; *Curas Obreros*, Herder, 2009.

El quadern té dues parts. Una primera on s'exposen l'origen, sentit i alguns dels avatars històrics del moviment del capellans obrers, i una segona part on es dóna la paraula al testimoni i l'espiritualitat dels protagonistes d'aquesta història.

Sobre la primera part:

- 1.** De quina manera la forma d'evangelització dels capellans obrers ha deixat petjada en l'Església actual? Es tracta d'una qüestió purament històrica, sense cap validesa per al moment present?
- 2.** A què creus que són degudes, principalment, les dificultats que el moviment va tenir per ser reconegut i acceptat per la jerarquia?
- 3.** La crida per part dels bisbes francesos a l'obediència feta en la comunicació del 19 de gener de 1954, et sembla justificada? Què creus que va moure els uns a acatar la decisió i els altres a declarar-se in-submisos?

Sobre la segona part:

- 4.** Què destacaries de l'espiritualitat que expressen els capellans obrers i que va sostenir la seva missió durant anys?
- 5.** Consideres que es tracta d'una espiritualitat vàlida per al nostre temps? Quines formes podria tenir avui aquesta espiritualitat?
- 6.** Hi ha lloc en la nostra Església i societat per a un tipus de sacerdoci com el que van viure o van intentar viure els capellans obrers?
- 7.** Què hauria de canviar en la nostra Església per a fer possible una espiritualitat com la que exposen els testimonis de la segona part del quadern?